

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' דברים - חזון

איכה

ה'תשפ"ב

לעומקו של מקרא דברים - חזון

הראשונים. **אֱלֹהִים** וְדַאי פְּסִיל לְקַדְמָאִין דְּאָמְרוּ (שמות לב ד) **אֱלֹהִים** אלהי"ך יִשְׂרָאֵל, דְּאֲנֹן תּוֹלְדִין דְּתֵהוּ, דְּאֲתַרְמִיזוּ בְּרֵאשֵׁי תִיבִין : תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְ הָאָרֶץ.

שהאומרים **אלה** אלהיך ישראל הם תולדות של **עולם התהו** שנפסל ב**אֱלֹהִים** תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְ הָאָרֶץ. לכן באומרו **אֱלֹהִים** פסל את הראשונים.

ויש ליתן את הדעת מה פסל הכא באמרו **אֱלֹהִים הַדְּבָרִים**.

ולעומקו של מקרא יש לומר, דהכא **פסל כל תוכחות שהיו לפני כן**. שמהן היו בכעס, ומהן במריבה, ומהן באזהרה, ומהן בענישה.

ואילו תוכחות אלו, אין למעלה מהן. כי **אֱלֹהִים הַדְּבָרִים** נאמרו **לא בשעת כעס** ולא בשעת מריבה וענישה, אלא **בעת רצון** ובדרך של **ריצוי ופיוס**, ורמז **וכבוד**. ולכן נאמר **אֵל פֶּלִי יִשְׂרָאֵל**. שהוכיח **לכולם** גם לצדיקים כדי שלא יסורו מן הדרך הטובה.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל:

leshem895@gmail.com

אֱלֹהִים הַדְּבָרִים. ואמרו רבותינו (רות רבה פרשה ח') אמר רבי אבא כל מקום שנאמר **אֱלֹהִים** פסל את הראשונים.

וכן מובא בזוה"ק (בראשית כ"ד עמ' ב'), **אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְ הָאָרֶץ** (ר"ת תה"ו) **הָא** אוּקְמוּהָ פֶּלִי אֲתֵר דְּכְתִיב **אֱלֹהִים** פֶּסֶל אֵת הָרֵאשֹׁנִים וְאֵלִין תּוֹלְדִין דְּתֵהוּ דְּאֲתַרְמִיזוּ בְּקָרָא תַנְיִינָא וְהָאָרֶץ הִתְהַהוּ. וְאֵלִין אֲנֹן דְּאֲתַמְר דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרָא עֲלְמִין וּמְתָרִיבָן.

כלומר לדברי הזוה"ק כאן, כשאמר **אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְ הָאָרֶץ**, פסל את עולם התהו, הנרמז בפסוק.

ובתקוני הזהר תיקונא חמשין, **נותן טעם** מדוע באמרו **אֱלֹהִים** יפסול את

לעומקו של מקרא דברים - חזון

שתשלים את תשע המידות למספר השלם, כעשר ספירות. והיכן תמצא.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהמידה העשירית תמצא בפסוק הבא, פסוק ב' והיא תקרא מתר'ב. שמשפיל עצמו כחורבה.

שנאמר אחד עשר יום מתר'ב דרוך הר-שעיר עד קדש ברנע. ופירש רש"י שהיא גם היא תוכחה.

וזה לשונו: אמר להם משה, ראו מה גרמתם, וגו' מהלך י"א יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים. וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם, הסב אתכם סביבות הר שעיר מ' שנה. ותוכחה מביאה לענווה.

והיא התוכחה הנזכרת לקמן, (א, לב') ובדבר הנה אינכם מאמינים בה' אלהיכם. ופירש רש"י לפשוטו של מקרא ובדבר הנה שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ, אינכם מאמינים בו.

ועל דרך הצח, מאמינים קרי עם יו"ד, וכתוב מאמינים ללא יו"ד, ועל

אלה הדברים אשר דבר משה אל- כל-ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולבן וחקרת ודי זקב (דברים א, א)

ומפרש אוה"ח הק' תשע מידות טובות יש כאן כנגד תשעה מקומות הנזכרים, כביכול. וכנגד תשע תוכחות ישיג האדם שלימותו בתשע מידות טובות.

וסיכום דבריו: בעבר להיות כאברהם העברי, הירדן שיתן בלבו מרדות, במדבר שישים עצמו כמדבר להיות תדיר בענווה, בערבה שהענוה תהיה עריבה לו, מול סוף קרי ביה מול סוף שיהיה סופו מול פניו, שיזכיר לו יום המות ולא יחטא, בין-פארן ובין-תפל שתהיה תמיד צהלתו בפניו ואכלו בלבו, ולבן, שתמיד יהיה זך וטהור. וחקרת שיקבע עצמו בלימוד תורה כבחצרות השם, ודי זקב שלא יהיה הזהב נחשב בעיניו ויאמר די לזהב ולתענוגות. ע"כ סיכום דבריו.

ולעומקו של מקרא, לבקש את המידה העשירית של הענווה,

לעומקו של מקרא דברים - חזון

או פֶּלֶךְ לדרך זו, כשם שהתוכחה העשירית היא ראש וראשון לכל התוכחות, כתיקונא חמשים בתיקונים, אֵלֶּה וְדָאֵי פְּסִיל לְקַדְמָאִין דְּאָמְרוּ (שמות לב ד) אֵלֶּה אלהי"ך יִשְׂרָאֵל, דְּאָנּוּן תּוֹלְדִין דְּתַהוּ, דְּאֶתְרְמִיז בְּרֵאשִׁי תִּבְיִן : ת וְלְדוֹת הַ שְׁמַיִם וְ הָאָרֶץ, כֵּן הַתִּיקוֹן הָעֲשִׂירִי, הוּא רֵאשִׁי וְרֵאשׁוֹן לְכָל הַתִּיקוֹנִים, ל"אלה אלהיך ישראל" ולכל נשמות התהו, והוא המילה אֵלֶּה, כדכתיב (כח, ט'): אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית.

ועל פי הסוד, אֵלֶּה הוא שם ק' מע"ב שמות היוצאים מפס' ויסע ויבא ויט שבפרשת בשלח, בשיטה השלישית [כמבואר בפירוט בקונטרס לעומקו של מקרא לפר' בשלח, וקחנו משם]. ומובא בספר שרשי השמות לר' משה זכותא שבמידה זו, מידת אֵלֶּה, סוד הגבורה וההתגברות.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהיא מידתה של לאה, שבשמה רמוזה מידת אלה. שהיתה מתגברת על עלבונה, ומצפה מתי יִלְוֶה אישה אליה. ולא בכדי נאמר אצלה יִלְוֶה, (בראשית כט, לד') שהן אותיות לא"ה. כיצד:

דרך אל תקרי. אל תקרי מְאָמִינִם אלא מְאָמִינִם. שהקב"ה ומשה מְאָמִינִם, והם אינם מקבלים אמונתם, שנאמר בדבר הזה אינכם מְאָמִינִם. והיו"ד תוֹרָה על הרצון הפנימי להאמין. והם הסירו מתוכם רצון פנימי זה.

ויצרו של אדם ירמוז ליו"ד זאת. שהיו"ד היא ראש יִצְרוֹ של אדם. והיא היסוד לאיזהו גבור הכובש את יצרו. ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר שִׁכְנַגְד תוֹכַחַה זו, הנקראת מְחֻרָב, שלא דבוק בהשגחת ה' להביאם מהרה אל מחוז חפצם, תתגלה מידה טובה בכל עוזה ותפארתה, היא מידת המתגבר על יצרו, היא גם היא הנקראת מְחֻרָב.

וכדאמר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, (אבות, פ"ו מ"ב) בְּכָל יוֹם יוֹם בֵּית קוֹל יוֹצֵאת מְהֵרָה חוֹרֵב וּמְקַרְנֵת וְאוֹמְרַת, אוי לָהֶם לְבָרִיּוֹת מְעַלְבוֹנָה שֶׁל תוֹרָה.

וזו המידה נקראת מְחֻרָב, ובמידה זו, מידת מְחֻרָב, יגיע האדם לתיקון מידותיו בעניני אמונה בהשגחה ע"י שמתגבר על יצרו, בענוותנותו.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

והיא המשך התיקון לאלה דברי הברית.

והיא, **מְחֻרָב**, היא המידה העשירית בתוכחה, היא המידה העשירית בתיקון, היא המתגבר על יצרו. שהוא מְאָסָף לכל המידות הטובות.

ועוד, על דרך הצח, ובשימת לב לְלוּהֵה הן אותיות לו המוקפות באותיות י-ה, לומר ששם י-ה נלווה עם ה-לו צדיקים שבכל דור, כבקשת לאה ילוה אישי אלי.

עשר התוכחות כנגד עשר הספירות הק'

ועוד על דרך הסוד תהיינה עשר התוכחות ותיקונן כנגד עשר הספירות הק'. כיצד:

בְּעֶבֶר להיות כאברהם העברי, הוא כנגד **כתר** עליון, מקום האצילות, שהוא בהיכלו של אברהם אבינו, כמובא בספר שערי אורה.

הִיָּרְדָן שיתן בלבו מרדות, הוא כנגד ספירת **החכמה**. וכפי שאמר ר' יוחנן (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות וריש

האות **א** יש בה ו' נטוי ושני יודי"ן. ובמילה **יְלוּהֵה** יש י בתחילה, וכן **דגש** בלמד הרומז ליו"ד **נוספת**, וכן יש ו' אחרי האות ל, והם יחד יצירת האות **א**. נמצא איפוא, שבמלה **יְלוּהֵה** טמונה המלה **לאה**. והוא על דרך הרמז.

ולכן זכתה לששה שבטים המורים על ו' היסוד שבשם השם, ורמוז בשמה לא"ה ל"ו. שכן גימטריה של לא"ה הוא ל"ו. והיא המידה כנגד ל"ו צדיקים שבדור **המתגברים על יצרם**.

ואשר על כן, המידה העשירית בתוכחה הנקראת **מְחֻרָב**, תיקונה הוא **אלה דברי הברית**, שהיא תיקון לאלה אלהיך ישראל שבאה מעולם התהו הרמוז באלה תולדות השמים והארץ, כנ"ל. היא מידת **לאה**, הרמוזה בבת קול שיוצאת **מְחֻרָב** ואומרת אוי לָהֶם לְבָרִיּוֹת מְעַלְבֹנֵה שֶׁל תוֹרָה. אוי לָהֶם נוטריקון אלה. ובהיפוך נקראת **לאה**. הוא עולם התיקון לאלה אלהיך ישראל.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, שכן יְלוּהֵה מוטעם במהפך. וכן לאה הוא היפוך לאלה אלהיך ישראל,

לעומקו של מקרא דברים - חזון

וְחִצְרֹת שיקבע עצמו בלימוד תורה כבחצרות השם, והיא כנגד ספירת ה**הוד**, ספירתו של אהרון הכהן שנאמר בו [בעניין המנחה] **בְּחִצְרֹת אֶהֱל-מוֹעֵד יֵאָכְלוּהָ** (ויקרא ו,ט')

וְדֵי זָהָב כנגד ספירת ה**יסוד**, שלא יהיה הזהב נחשב בעיניו ויאמר דֵי לזהב ולתענוגות ולכל מילי דתאוות.

עַד כַּאֲן הֵן תִּשְׁע מִיָּדוֹת כִּנְגַד תִּשְׁעַת הַיָּמִים שִׁישׁ לַתְּקַנָּם בְּיוֹתֵר, וְאֲשֶׁר עַל כֵּן אֲבָלָם כִּבְד יוֹתֵר.

מִתְחַרְב היא המידה העשירית כנגד ספירת ה**מלכות**, כנ"ל, שהיא מידת המתגבר על יצרו בעולם העשייה. והמתגבר נקרא **מלך**, על שם ר"ת **מח לב כבד**, שכל מי **שמוחו** שולט על לבו ותאוותיו שבכבד, נקרא **מלך**.

וְאֲשֶׁר עַל כֵּן, בְּמִידַה הַעֲשִׁירִית שהיא כנגד ה**מלכות נתנחם בעשירי** בבוא מלך המשיח לבנות בית מקדשנו בכ"א.

לקיש אמר יותר ממאה מלקיות שנאמר {משלי יז-י} **תַּחַת גְּעֵרָה כְּמַבִּין מִהֲקוֹת פְּסִיל מֵאָה.**

בְּמִדְבָּר שְׁיִשִּׁים עצמו כמדבר להיות תדיר בענווה, כנגד ספירת ה**בינה**. שמקור הענווה הוא **בהבנה**, שאין לו לבשר ודם מה להתגאות בעולם הזה.

בְּעַרְבָה שהענווה תהיה עריבה לו, והוא כנגד ספירת ה**חסד**. שאין לך חסד גדול מזה שהעבודה על המידות תהיה עריבה ומתוקה. ולכן נאמר (ירמיהו ב,ב') **זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרָיִךְ אֲהַבַת פְּלוּלֹתָיִךְ לְכַתֵּךְ אֲחֵרֵי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.**

מִזֶּל סוּף קרי ביה מול סוף שיהיה סופו מול פניו, והוא כנגד ספירת ה**גבורה**, שיזכיר לו יום המות ולא יחטא, ואין לך גבורה גדולה מזו.

בֵּין-פְּאָרְזוֹ וּבֵין-תְּפִל שתהיה תמיד צהלתו בפניו ואָבְלוּ בלבו, והיא כנגד ספירת ה**תפארת**. והיא נוטריקון **תְּפִל פְּאָרְזוֹ**.

וּלְבָנוֹ, שתמיד יהיה זך וטהור והיא כנגד ספירת ה**נצח**, ספירתו של משה רבנו ששימש בימי המילואים בבגדי לבן,

לעומקו של מקרא דברים - חזון

העליון, שֵׁם המקום בו הנשמות
נאספות לעת פקודה. ומן הצד השני,
מקום בו סולם הספירות מוצב ארצה,
שֵׁם היסוד והמלכות, שֵׁם שם אדנות
א'ד'נ'י', והוא יסוד לסולם הספירות
כאֲדָנִי המשכן אשר תחת הקרשים.
וסולם הספירות בשם י'ה'ו'ה' יִקְרָא,
ואשר על כן תחתית סולם הספירות
בְּשֵׁם אֲדָנִי הַהוֹיָה כִּכְוָנָה.
ואשר על כן יובן על נכון שיר
הספירות, הוא שיר ההשתוקקות של
האדם אל בוראו:

אֶל מְקוֹם רוּם
הַחוּלָם הַנִּכְסָף
שֵׁם אֶהְיֶה
לְעֵת נִאֲסָף
מֵאֲדָנִי הַהוֹיָה
לִדְ אֶהְמִיָּה.

וכשאומר הכתוב מול סוף,
התוכחה באה מלמעלה למטה. מֵרוּם
הַחוּלָם הַנִּכְסָף אל האדם אשר בו יצר
הרע של היסוד מורידו מטה מטה,
והוא הסוף הארצי והגשמי של שאול
תחתית.

אך בעת חילוף הטעמים, כשאדם
נמצא בתשובה ורואה עצמו מול סופו,
והוא מול סוף, אזי הנפש נכנעת
ונכספת אל רום מעלת החולם הנכסף,

דרשת מול סוף

אוה"ה הק' למד מכאן שצריך אדם
להכניע עצמו ולראות מולו תמיד את
סופו. כאמרם שוב יום אחד לפני
מיתתך.

ובשימת לב על מה יסד דבריו, יש
לומר שדבריו יסודם בחילוף הניקוד.
בדרך של אל תקרי. אל תקרי מול
סוף אלא. מול סוף. שהחליף החולם
בשורוק והשורוק בחולם. ויש להבין
עומק הענין.

ועל דרך הסוד יש לומר, שחולם ו'
[חולם מלא] הוא ניקוד של תפארת
העולה עד הכתר העליון שם יו"ד
דאצילות ובקוצו של יו"ד חולם חסר
הוא החולם הנכסף שם מידת "אהיה",
מקום אסיפת הנשמות. הוא ראש
ההשתלשלות של הספירות. ושורוק ו'
הוא הניקוד של היסוד, אשר ממנו
תוצאות המלכות, היא השגחת ה'
בעולמו. כדכתיב אָרְץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ
דָּרַשׁ אֹתָהּ, תָּמִיד עֵינַי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ
וגו' (דברים יא, יב').

והם שתי קצוות של הספירות. והוא
כעין סולם יעקב. מצד אחד ראשו
מגיע השמימה, הוא מְקוֹם רוּם הַחוּלָם
הַנִּכְסָף, שֵׁם שֵׁם אהי'ה' הק' בכתר

לעומקו של מקרא דברים - חזון

דבריו, כשהגיע לבקש על עשרים הצדיקים.

ומה שרש"י הביא כאן כראיה **שהואיל** הוא לשון **התחלה** הוא מה"הואלתי" הראשון שבבראשית. וכביכול אומר אברהם להקב"ה, אֵל נִרְאָה ויכוזי לפניך כעזות פנים. שהרי יכול אני להתוכח על המספרים **כי אני הוא שהתחלתי** עם המספר חמישים. אילו הייתי יודע שיש רק עשרים הייתי פותח בבקשה על עשרים וכו'. וכשהגיע לעשרים אמר **הואלתי לשון ריצוי**. וכאמרו, אני הוא שפתחתי במספרים, לכן **אולי אֶרְצֶנָּה** בהמשך בקשתי על עשרים וכו'.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם מדוע רש"י פירש כן לעניין באר משה את התורה הזאת, **הואיל לשון התחיל**. וכי בערבות מואב התחיל והרי במעמד הר סיני התחיל.

אלא מאי **התחיל**, כאברהם אבינו. כשם שאברהם **התחיל** עם המספר חמישים, לכן הוא יכול **להמשיך** עם שאר המספרים, ארבעים שלשים עשרים וכו'.

שם יהיה לעת נאסף עם נשמתו בשורש האצילות של אהיה, והכנעתו נובעת לא מתוך שפלות כי אם מתוך נשגבות כעין נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', ולהיות מן השבים בכל לבבם ובכל נפשם.

דרשת הוֹאֵיל מִשֵּׁה

הוֹאֵיל מִשֵּׁה בְּאֵר אֶת-הַתְּנִיחָה הַזֹּאת לְאִמֹר (א,ה').

הוֹאֵיל. פירש"י **התחיל**, כמו בבראשית יח, כז. **הנה נא הואלתי**. ובבראשית שם פירש רש"י עה"פ הִנֵּה נָא הוֹאֵלְתִי, רציתי.

ולכאורה נראה פירושו כסותר עצמו, שכאן פירש **התחיל** ושם פירש **רצה**. אך **בשימת לב** לפסוקים בבראשית נראה כי אין כאן סתירה כלל. שהרי בבראשית נכתבת המילה **הואלתי פעמיים**. פעם אחת בתחילת דבריו, שם אברהם אבינו מבקש על אנשי סדום אם יהיו שם חמישים, ארבעים שלשים וכו', ופעם שניה באמצע

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ולכן נאמר הזאת. בַּאֲרֵץ אֶת-הַתּוֹרָה
הַזֹּאת כלומר מה שבאר בתחילה, היא
אותה התורה הזאת שעתידי תלמיד
ותיק לחדש לפני רבו. ומי הוא רבו,
הוא משה רבנו.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח
אָמַר כי "הוֹאִיל" היא מידתו של
משה רבנו. להתחיל כל פעם מחדש
בתנופה חדשה כעין והיו בעיניך
כחדשים. ואשר על כן יתן טעם
לאומרו [בראשית ב, כא'] וַיֹּאֲלֵ מֹשֶׁה
לְשֵׁבֶת אֶת-הָאִישׁ. ויתפרש לְשֵׁבֶת
מלשון ישיבה ומלשון תשובה.
שבשבתו עם האיש יתרו, בזה התחיל
להחזירו בתשובה. ולכן כתיב וַיֹּאֲלֵ
מֹשֶׁה, והוא לשון הסכמה, וגם לשון
התחלה כנזכר. שבהסכימו לשבת את
האיש, בזה גם התחילה חזרתו של
יתרו בתשובה.

דרשת בַּאֲרֵץ אֶת-הַתּוֹרָה

בַּאֲרֵץ אֶת-הַתּוֹרָה פירש רש"י
בשבעים לשון פירשה להם: ומסביר
השפתי חכמים כיצד הגיע רש"י
לחשבון זה: מדכתיב כאן בַּאֲרֵץ אֶת-
הַתּוֹרָה ובפרשת כי תבא (כז, ח') כתיב

כן גם בביאור התורה הק' הואיל
משה באר את התורה הזאת, התחיל,
והתחלה של משה רבנו בביאור
התורה נתנה פתח ותנופה לכל
התלמידים שבכל הדורות לבאר
ולהוסיף בתורה לקח ופלפול ודרש
ופשט ורמז וסוד.

והכל מכח התחלתו של משה רבנו.
הוא ענין ההתחלה של "הנה נא
הואלתי".

לכן הכתוב אומר הוֹאִיל מֹשֶׁה בַּאֲרֵץ
אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמַר. מאי לְאָמַר.
לְאָמַר לישראל שבכל הדורות, "כתבו
לכם את השירה הזאת", "למדה את
בני ישראל שימה בפייהם".

וכאומרו, כשם שאני מבאר אותה,
כן על כל תלמיד ותלמיד לבארה
ולחדש בה חידושיו, ולהוסיף בה לקח
ופלפול וחידושי פרד"ס. ואע"פ שהכל
ידוע לי, כביכול כך אומר משה רבנו,
על כל אחד ואחד החובה והזכות
לחדש בה. ועל כן אמרו אפילו מה
שתלמיד ותיק יאמר לפני רבו נאמר
כבר הלכה למשה מסיני. וכל
החידושים של כל התלמידים שבכל
הדורות הם מכח ההתחלה של משה
רבנו.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ועל דרך הצח, באר אותיות גבריאל. על דרך של **אות מתקדמת**. ב' היא ג', א' היא ב'. הרי ג'ב', ר' של באר הרי ג'ב'ר', י' של האות ב"ת הרי ג'ב'ר'ל', א'ל' של אל"ף, הרי גבריאל.

לומר לך שהמלאך **גבריאל** היה עם משה בבארו את התורה בשבעים לשון, כפי שמצאנו ביוסף הצדיק שלימדו המלאך גבריאל ליוסף שבעים לשון ובזה העמידו על שבעים ואחד לשון עם לשון הקדש כמובא במסכת סוטה [לון:] ובפירוש רש"י על התורה [בראשית פרק נ, פסוק ו'].

ועי' המהר"ל בתפארת ישראל גבי **שנים מקרא ואחד תרגום** שהם כנגד ג' חלקי הנשמה. נפש רוח נשמה. ובעוד שה'**שנים-מקרא**' הם כנגד בניית המסד של **נפש ורוח, התרגום** בא ממקום גבוה מאד לבניין תיקון הנשמה.

ואשר על כן יש לומר, כשם שלשון ארמ"י הוא המשלים ללימוד התורה בשנים מקרא ואחד תרגום, כדברי המהר"ל הנ"ל, כן לשון ארמ"י בכלל הוא המשלים לשבעים ואחד לשון יחד עם לשון הקדש. ורמז לכך ארמ"י

וְכַתְּבָתָּה עַל-הָאָבְנִים אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְהֵיטֵב מִתְּגַלְגַּל [כשיר המרובע] בצירופו **שבעים: ה' ה"י הי"ט היט"ב**.

ויש לשאול לפירש"י, שפירש **בשבעים לשון**. והרי נאמר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, ולכאורה **מה צורך** לבני ישראל **בשבעים לשון**.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שגם **השבעים לשון** הם **בשביל בני ישראל**, עת יצאו לגלות המר הזה, ויהיו באשר יהיו, וידברו **בכל לשון שידברו**, יתקיים בהם והגית בו יומם ולילה.

או כלך לדרך זו, שכל תרגום הרי הוא כפירוש, ולכן **באר היטב** הוא **בשבעים פנים לתורה הוא בשבעים לשון**.

או כלך לדרך זו, בְּאֵר לִשְׁוֹן בְּאֵר. באר מים חיים. שכל השבעים לשון הם מאותה באר ולאותה הבאר, שנאמר **הפוך בה והפוך בה זכולה בה**.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ויש ליתן טעם מה הפשט ונבונים **לא מצאתי**. והרי גדולי תורה היו בימי משה רבנו, ובראשם עתניאל בן קנז שהחזיר ג' אלפים הלכות שנשתכחו בימי אבל משה על ידי פלפולו בבית המדרש.

ויש לומר שאכן היו גדולי הנבונים בדורו של משה רבנו אך **לא הוצרכו לבינתם**. שהרי **נבון הוא המבין דבר מתוך דבר**. וכל זמן שמשה חי הכל היה ברור ללא שאלות וללא מחלוקות. שכל דבר הצריך ברור, ישאל משה את ה' וה' ישיבו. ולכן בימי משה לא היתה **מציאות של צורך בנבונים**. זה שנאמר **ונבונים לא מצאתי**.

אבל לעתיד לבוא, כאשר לא יהיה פסק הלכה מן השמים כבימי משה רבנו, ואדרבה לא בשמים היא, ותהיה האמת נעדרת, יצטרכו הדיינים להיות **נבונים**, ולהבין דבר מתוך דבר.

וכן **מדויק בפסוק**. הָבֹוּ לָכֶם לַעֲתִיד לְבוֹא, אנשים חכמים ונבונים וידועים. אבל **עתה** וְאֵלֶּךָ אֶת-רְאִשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וַיְדַעִים וְאֵתֶן אֹתָם רְאִשִׁים עֲלֵיכֶם.

בגימטריה שבעים ואחד, כאשר תיחשב האות "ר" בגימטריה קטנה ערך של עשרים.

ועל דרך הצח, זה שאמר דוד המלך ע"ה [תהלים יט, טו'] **יְהִי לְרִצּוֹן אֱמֶרֶי פִי, אֱמֶרֶי לְשׁוֹן אֲרָמִי** וירמוז **לשבעים ואחד** לשון כנ"ל, ויכוון למה שאמרו במסכת סוטה הנ"ל: תפילה - בכל לשון. **נמצאו** מי הבאר אשר הואיל משה לבארם היטב **בשבעים לשון** לתפארת התורה, **מיטיבים עם לשון הקדש** להיות לה לתפארה גם לגבי תפילה.

דרשת וְאֲשִׁימֶם

הָבֹוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנָיִם וַיְדַעִים לְשֻׁבְטֵיכֶם וְאֲשִׁימֶם בְּרִאשֵׁיכֶם: {טו'} וְאֵלֶּךָ אֶת-רְאִשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וַיְדַעִים וְאֵתֶן אֹתָם רְאִשִׁים עֲלֵיכֶם וְגו' (א, יג'טו')

ופירש"י וְאֵלֶּךָ אֲנָשִׁים חֲכָמִים וַיְדַעִים, ונבונים לא מצאתי.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

כתב שהתוספת **חסר יו"ד**, שברש"י היא תוספת של **תלמיד טועה**. וכוונת רש"י לעולם כהמדרש רבה שכתוב **וְאֲשִׁימָם** בשין שמאלית, וכאילו כתוב **וְאֲשִׁימָם** בשין ימנית. ומה שהחסיר את היו"ד בפירושו, ואמר **וְאֲשָׁמָם** כתיב, כדי ללמוד **שאשמותיהם** של ישראל תלויות בראשי דייניהם. אבל לא שתחסר היו"ד מן הכתוב ח"ו.

ולעומקו של מקרא יש לפתור כנ"ל ברש"י פסוק ט"ו ונבונים לא מצאתי. שהיו"ד תרמוז על בינה שנתן ה' באדם. וכאמרו: אם יש בשופט בינה, **וְאֲשִׁימָם** כתיב. עם יו"ד. ואם תחסר בשופט בינה, הרי **וְאֲשָׁמָם** כתיב, חסר יו"ד.

ועל דרך הרמז והסוד, **וְאֲשִׁימָם** הן אותיות **אש ומים**. שהחכמה היא יסוד המים היא **החסד**, והבינה היא יסוד האש היא **הגבורה**. ואם תחסר האות יו"ד מן המים, תקרא המילה **וְאֲשָׁמָם**, ותהיה תגבורת הדינים והגבורה, ולא יתקיים עולם חסד יבנה, והשופט יטעה במיזוג שכלו, ותבוא עליו האשמה. **וְאֲשָׁמָם** יהיו אותיותיה **מום אש**. הוא המום שבאש כשהיא ללא חסד. ולכן

וכן יש לדייק, שלעתיד לבא נאמר **ואשימם** בראשיכם, ומדויק ברש"י שהוא לשון **אשמה**. שהאשמה נופלת על מי שמבין דבר מתוך דבר. אם טעה הרי האשמה בו. וזה לעתיד לבוא. אבל עתה ואתן, ללא אשמה, ולכן כתיב **ואתן** ולא כתיב **ואשים**. שעתה אין אשמה כי אין טעות כי הכל כשולחן ערוך המסודר בידי גבוה מעל גבוה, כי המשפט לאלקים הוא. ולכן ונבונים לא מצאתי.

ובזה תתורץ תמיהה על פירש"י. שפירש **וְאֲשִׁימָם** כתיב **חסר יו"ד**, **וְאֲשָׁמָם** כתיב, למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה.

ובשימת לב למעין תחזינה עינינו מישרים שכתוב **וְאֲשִׁימָם**. כתיב מלא עם יו"ד. ומה זה שפירש"י **וְאֲשָׁמָם** כתיב **חסר יו"ד**.

ועוד, שהם דברי המדרש רבה, רק המדרש לא ציין **חסר יו"ד**.

ואכן, בחידושי הרש"ש על המדרש רבה [הרה"ג ר' שמואל שטראשון]

לעומקו של מקרא דברים - חזון

שגבה ממנו.

ובזה ינתן טעם לנבואת ישעיהו איכה היתה לזונה קריה נאמנה. שהעיר ירושלים היא משאלת כל לב, להיות קריה נאמנה נשגבת בקדושה. ומבפּה הנביא איכה סתתה מדרכה, ואינה משאלות הלב.

ועוד יש לומר על דרך דיוק הלשון. מִמֶּנּוּ יסבול שני פירושים. הא' מִמֶּנּוּ מאיתנו, והב' מִמֶּנּוּ כביכול מהקב"ה. וזה הוא לשון שְׂגָבָה. כמו שנאמר לגבי הקב"ה פִּי נִשְׁגָב שָׁמוּ לְבָדוֹ (תהלים קמח, יג). ושום עיר לא עמדה בפני הקב"ה. ועל כן לא שגבה מִמֶּנּוּ מאיתנו, כי לא שגבה מִמֶּנּוּ מאתו יתברך. כי הוא הנלחם לנו. וזה שמסיים הפסוק אֶת-הַכֹּל נָתַן ה' אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ. אֶת כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבְנוֹ.

וַיִּתֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַם אֶת-עֹג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וַנַּפְּחֵהוּ עַד-בְּלִתֵּי הַשָּׂאִיר-לוֹ שְׂרִיד (ג,ג)

עַד-בְּלִתֵּי הַשָּׂאִיר-לוֹ שְׂרִיד.

במילה בינה יש יו"ד. היא היו"ד של החכמה, ליתן את של זה בזה וכו' ולמזג את הגבורה בחסד.

לֹא הִיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר שְׂגָבָה מִמֶּנּוּ אֶת-הַכֹּל נָתַן ה' אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ (ב,לו')

יש לשאול מדוע השתמש הכתוב בלשון קריה ולא עיר. ועוד יש לשאול מדוע נקט הכתוב בלשון שְׂגָבָה. לא עמדה בפנינו הוי ליה למימר. ועוד, מה הוא השבח הגדול, והרי קריעת ים סוף, והרי נחלי ארנון וכו' וכו'.

ויש לומר על פי הכתוב בפרשת מסעי והקרייתם לכם ערים לשבת. ופירש"י שם וְהִקְרִיתֶם לָשׁוֹן הַזֹּמְנָה. והיא כעין משאלת הלב. וזה הוא לשון קְרִיָּה. עיר שהיא משאלת הלב. וזה שבח גדול לקב"ה שגם משאלות הלב והזמנת הלב הכל נתן בידינו.

ועל דרך הצח, קְרִיָּה ר"ת קורא יה מחשבותינו. שלא היתה קריה, לא היתה עיר אשר בקשנו לנו אשר

לעומקו של מקרא דברים - חזון

שאינ שרה יולדת, והנה לעיני כולם בן לשרה.

ועוג זלזל באותה עת במתנת המלך ואומר שאצבע אחת קטנה שלו יכולה למעך את יצחק. יצתה בת קול מן השמים, ואמרה שעתיד עוג להינתן ביד משה מצאצאי יצחק.

ועל זה אמר ר' לוי, שלא נדנדה עריסה אלא בבית אברהם אבינו, וכונתו לעריסה של עוג מלך הבשן שבה הוא משתבח, ככתוב **הִנֵּה עָרְשׁוֹ**

עָרְשׁ בְּרִזְלֵהָ הִוא בְּרַבַּת בְּנֵי עֲמוֹן, וּבִתְרַגּוּם יוֹנָתָן הִנֵּה עָרְשׁוֹ ערש ברזל בארכיון ברבת עמון, וכונתו בזה שכל העולם יבוא ויראה את עריסת הברזל של עוג כבר בהיותו תינוק. ובא ר' לוי לומר, שיימסר עוג בידי משה, שהרי עריסתו ערס ברזל נתנדנדה כלומר נתערעה, כבר בבית אברהם, למפרע. שכבר אז בבית אברהם נגזר עליו שיימסר בידי משה למרות גודלו וחוזקו עוד מימי ינקותו.

זוֹלָתִי כָּלֵב בֶּן-יִפְנֵה הִוא יְרָאָה (א, לו')

לפי הלשון היה צריך לומר זולת כלב.

לו מוטעם בטיפחא, והוא כעין הפסקה קלה ואינו בהכרח מחובר לשאחריו. ואשר על כן יִדְרֵשׁ, שבכל אופן הַשְּׂאִיר-לוֹ שְׂרִיד, והשריד הוא עוג מלך הבשן, כדי שיראה בעוצמת עם ישראל בטרם ימות. וזה שכתוב לקמן פִּי רַק-עֹג מְלֶךְ הַבְּשָׁן נִשְׂאֵר מִיַּמֶּר הַרְפָּאִים. ומוטעם בגרשיים לומר שכשם שנגרש מעמו כן נגרש מעולמו.

פִּי רַק-עֹג מְלֶךְ הַבְּשָׁן נִשְׂאֵר מִיַּמֶּר הַרְפָּאִים הִנֵּה עָרְשׁוֹ עָרְשׁ בְּרִזְלֵהָ הִוא בְּרַבַּת בְּנֵי עֲמוֹן (ג, יא')

יש ליתן טעם מדוע יזכיר הכתוב את עריסתו של עוג. והרי כבר ידענו את גבהו של עוג שרק קרסולו היה בגובה שלשים אמה.

ויובן על פי מה שמובא במדרש פרשת וירא, עה"פ "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק".

אמר ר' לוי לא נדנדה עריסה אלא בבית אברהם אבינו. וצריך ביאור.

ויש לפרש מרישא דענינא. שעוג מלך הבשן היה שם והיינו משתה גדול שגדולי העולם היו שם, וכולם קנטרוהו לעוג בדברים על שאמר

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ומאי זולתי.
ועל דרך הרמז יש לומר כעין שאמרו [ברכות לד'] אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה, אלהים, זולתך וכונתם בזה שזו דרגה נעלה שאין לילוד אשה כל השגה בה רק לפני הקב"ה גלוי וידוע סודה.

ואלא יש לומר, אפילו אלו שנשארו בחיים, גם אם יכנסו לארץ, לא יזכו לראות את הנסים הגלויים. אלא הכל יראה להם כהנהגה טבעית.

ועל דרך הצח, ודרך הטעמים, מוטעם זולתי בגרשיים. שכל מי שאינו ככלב בן יפונה המפנה את לבו לאביו שבשמים, כביכול מגורש מלראות את הנסים הגלויים. ואשר לבו פונה אל אביו שבשמים מתקנים בו הדא דידי. זה שלי הוא. והוא אומר זולתי. כנוטריקון, בזו המידה להיות אתי.

ואשר על כן אמר הקב"ה זולתי כלב. באשר פיו כלבו. ודייקא נמי, כהמשך הפסוק בישעיהו שם: יעשה למחפה לו. וכלב הוא בדרגה של מחכה לו. לכן הוא יראנה את ישראל,

ואשר על כן אמר הקב"ה זולתי כלב. באשר פיו כלבו. ודייקא נמי, כהמשך הפסוק בישעיהו שם: יעשה למחפה לו. וכלב הוא בדרגה של מחכה לו. לכן הוא יראנה את ישראל,

ופשט הדברים שעין אדם לא ראתה, זולתך אלקים, אשר רק אתה ידעתה. וכך אמר הקב"ה אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם, דרגה עליונה זו של טוב הארץ אי אפשר להשיג על ידי אנשים בעלי מידות לא טובות. ובדור הזה נמצא אחד אשר יכול לראות את טוב הארץ בשרשה, והוא כלב בן יפונה, אשר פינה מלבו כל מידה רעה וכלבו כן פיו וראוי הוא לדרגה זו של עין לא ראתה, אלקים, זולתך.

ואשר על כן אמר הקב"ה זולתי כלב. באשר פיו כלבו. ודייקא נמי, כהמשך הפסוק בישעיהו שם: יעשה למחפה לו. וכלב הוא בדרגה של מחכה לו. לכן הוא יראנה את ישראל,

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ליעקב, עד בנין בית המקדש השלישי, כאשר יתקיים בו לשפוט את הר עשו, בב"א.

וכן ידויק על דרך הטעמים, שכן המילה **עַד** מוטעמת בטיפחא, והיא כעין הפסקה קלה, ואשר על כן תיזדרש לעצמה כנ"ל. וכאמרו: **פִּי לֹא-אֲתָן לָכֶם מֵאֲרָצְכֶם עַד**, עד אשר יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, אז אתן לכם **מִדְרֶךְ כַּף-רְגֵל**, בזכות אשר ידו של יעקב אוהזת בעקב עשו.

וְאֵת-יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר וגו'. (ג,כא')

יש ליתן טעם מדוע נכתב **יְהוֹשֻׁעַ** מלא, עם ו"ו. (ולא יהושע, כרגיל).

ולעומקו של מקרא יש לומר שהרי הנהגת משה רבנו היא סוף הנסים הגלויים, והנהגת יהושע בן נון היא תחילת הנסים הטבעיים, הנסתרים. לכן ניתנה ו"ו בתיבת יהושע, לחבר בין הנסים הגלויים והנסים הנסתרים.

יְרֵשָׁה לְעֵשָׂו נַתַּתִּי אֶת-הָר שְׁעִיר (ב,ה')

עַד מִדְרֶךְ כַּף-רְגֵל. יש ליתן טעם מדוע אמר **מִדְרֶךְ כַּף רְגֵל דווקא בעשו**. **ויש לומר**, שכל זמן שידו של יעקב אוהזת בעקב עשו, אין לנו אחיזה במדרך **כַּף רְגֵל בארצו**. שאם לא כן, יבוא מדרך **כַּף רְגֵל שלנו**, ויבטל את ידו אוהזת. **כי ידו אוהזת היא לדורות**. ועשו ירגיש את אחיזת יעקב בעקבו עד "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה".

וכן הוא אומר **ויעקבני** זה פעמיים. ואשר על כן כתבה התורה את אחיזת יד יעקב בלשון הווה. וידו אוהזת בעקב עשו. עד יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.

ובינתיים כדי לעקור אחיזתו של יעקב שרף עשו את ביתנו, ורמזו הכתוב (בראשית כז, לו') **וַיַּעַקְבֵנִי זֶה פְעַמַּיִם** אל תקרא **ויעקבני** אלא **ויעקבני**. והוא לשון עקה צרה וצוקה. ויעק את בני פעמיים, **בית מקדש ראשון ובית מקדש שני**. [וכל המעיקים בשם עשו יְכוֹנוּ]. אך כל זמן שידו אוהזת בעקב עשו לא יוכל

לעומקו של מקרא דברים - חזון

**וְאֵת־יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בְּעֵת הַהוּא
לְאמֹר עֵינֶיךָ הֲרֵאת אֶת כָּל־אֲשֶׁר
עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיכֶם לְשָׁנֵי הַמְּלָכִים
הָאֵלֶּה כִּן־יַעֲשֶׂה ה' לְכָל־הַמְּמַלְכֹת
אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה:**

ובשימת לב מנוקד **יְהוֹשֻׁעַ** בשני וויים אחד חולם והשני שורוק. והוא כעין שאמר למעלה **מול סוף**.

ועל פי הסוד ה'חולם' ו' הוא **במרומי** הספירות במקום האצילות, הוא קוצו העליון של יוד-חכמה-סתומה, מקום אה"ה הנכסף בכתר עליון. והאות ו' בשורוק תורה על ספירת היסוד שהיא **בשיפולי** תחתית סולם הספירות, יסוד-מלכות.

ואשר על כן נתן לו משה ליהושוע את האות ו' בשורוק, שיהיה תמיד כסולם המוצב ארצה (ו' היסוד) וראשו מגיע השמימה (עם ו' החולם - **יְהוֹשֻׁעַ**). וביותר כאשר הנהגת ארץ ישראל היא בנסים **הנסתרים**, היא ו' היסוד, שיהיה **מחובר** כל העת לשפע הנסים הגלויים שהם ממקור הרחמים המתגלים באות ו' בחולם.

שהרי בשמו של יהושע חבויים כמה שמות ה' מהם בנגלה מהם בנסתר. תחילת שמו הוא רוב שם הוי"ה. **יה"ו שהם חכמה ובינה (י-ה) ועוד ו' בחולם שהם ראש הסולם המגיע השמימה**. האותיות **ש'ע'** הרי הן מחולקות ל**ש' וע'**. ל**ש'**, שהוא קיצור של שם **ש-די**. והוא שמו של שר הטבע מטטרו"ן, ומכיון שיהושע הוא תחילת הנסים הטבעיים נקרא ש' בשמו. והאות **ע'** היא בגימ' **א'ד'נ'י'** ועוד **ה"א**, והשם **א'ד'נ'י'** מורה על מלכותו ית' בעולם הנגלה. והאות **ה'** שנותרה מצטרפת ל**תחילת** שמו של יהושע, הרי בשמו **יה"ו-ה**, **שם הרחמים של הנסים הגלויים**. ויחד עם **ש'** שהוא קיצור **ש-די**, שהוא **שם הנסים הטבעיים**, ו**אדנות** שהוא שם **אדנ"י** המורה על מלכותו ית' בעולם הטבע, הרי **יהושע**.

ואשר על כן הוסיפה התורה ו' בשמו, **יְהוֹשֻׁעַ** המורה על היסוד בעולם הטבעי. שיהיה מחבר בין הנסים הגלויים להנסתרים.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ועוד, יש לעיין מה בא לומר באומרו **פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְתָּם לְכֶם**. והלא מילתא דפשיטא היא.

אלא כפי המובא לעיל (ואת יהושוע ג, כא), שהשגתו והשגחתו יתברך בארץ היא על דרך **הטבע**, ועל כך מורה שם אלקים, כי אלהים בגימ' הטבע. ובא הפסוק לומר שאע"פ כן **יש** להתחזק באמונה, **שה'**, הוא האלקים. והדגש כאן הוא על שם ה'. **ה' שהוא הוי"ה בגילוי**, הוא האלקים אשר אתה רואה הנהגתו בהסתר. ושלא נטעה ח"ו לומר כוחי ועצמי ידי, **אלא ה' הוא** הנותן לך כח לעשות את החיל הזה. ולזה הדגיש הפסוק, **פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְתָּם לְכֶם**.

להפטרת חזון ישעיהו

במדרש ג' נתבאו בלשון איכה. **משה רבנו**, שנאמר **אֵיכָה אָשָׂא לְבַדִּי טְרַחְתֶּם וּמְשַׁאֲכֶם וְרִיבְכֶם** (א, יב), **ישעיהו הנביא** שנאמר **אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קְרִינָה נְאֻמְנָה** (ישעיהו א, כא), **וירמיהו הנביא** שנאמר, **אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדַד הָעִיר רַבְתִּי עִם** (איכה א, א).

ובזה שנתן ליהושוע את האות ו בחולם בנוסף לאות ו בשורוק, בזה נעץ סופה של הפרשה בתחילתה. **זה שנאמר מִלֵּל סוּף, וכפירוש אוה"ת הק'** לעיל אל תקרי מול סוף **אלא** מול סוף. שיקדים את הארצה לשמימה, שכן מוצב ארצה הוא המול והשמימה הוא כביכול **הסוף**, סוף **הארציות**. וכך יוליד את כל עם ישראל מחיל אל חיל, מכיבוש **הארץ**, היא כיבוש **הארציות** עד כיבוש **מרום מקדשנו** היא כיבוש **הרוחניות**, עת יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, וראו כל אמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו בבנין בית מקדשנו בב"א.

לא תִּירָאוּם פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְתָּם לְכֶם. (ג, כב)

לא בטיפחא. **הוא** בטיפחא. והוא הפסקה קלה. ולא בהכרח נדרשת לשאחריו, אלא היא קצת בפני עצמה. כאומרו: אם **לא תדע** פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם **הוא** הַנִּלְתָּם לְכֶם, אז כן **תִּירָאוּם**. אך אם תדע פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם **הוא** הַנִּלְתָּם לְכֶם, אז **לא תִּירָאוּם**.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

**שְׁבַעַת הַרוּעִים שִׁיתַּגְּלוּ עִם מִשִּׁיחַ
צִדְקָנוּ בַּב"א.**

ומעין דברים אלו מובא במדרש איכה רבה
[פרשה א סימן כג]:

רבי יהודה ברבי סימון ורבי איבו ורַבְּנָן
אָמְרִי, לְפִי שְׁחָטְאוּ מֵאֲל"ף וְעַד תּוֹי"ו,
מִתְנַחֲמִין מֵאֲל"ף וְעַד תּוֹי"ו. וְכֵן אֶת מוֹצֵא
שְׁפָל נְבוֹאוֹת קוֹשׁוֹת שֶׁנִּתְנַבֵּא יְרֻמָּה עַל
יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּמִים וְשַׁעֲרֵה וְרַפְּאֹן,

יְרֻמָּה אָמַר: אֵיכָה יִשְׁבַּח בְּדָד,
וְשַׁעֲרֵה אָמַר (מט, כא): וְאִמְרַת בְּלִבְבֹךָ מִי
יֵלֵד לִי אֶת אֱלֹהֵי וָגו'.

יְרֻמָּה אָמַר: בְּכַה תִּבְכֶּה בְּלִילָה,
וְשַׁעֲרֵה אָמַר (ל, יט): בְּכֹו לֹא תִבְכֶּה חֲנוּן
יִתְנֶנָּךְ וָגו'.

יְרֻמָּה אָמַר: גְּלִתָּה יְהוּדָה מֵעַנִי,
וְשַׁעֲרֵה אָמַר (יא, יב): וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבְּצוּ
וָגו'.

יְרֻמָּה אָמַר: דְּרַכֵּי צִיּוֹן אֲבִלּוֹת,
וְשַׁעֲרֵה אָמַר (מ, א): קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ
דְּרָךְ ה'.

יְרֻמָּה אָמַר: הִיוּ צָרִיךְ לְרֹאשׁ.
וְשַׁעֲרֵה אָמַר (פ, יד): וְהִלְכּוּ אֲלֵיךָ שְׂחוֹת בְּנֵי
מִעֲצִיבָה.

יְרֻמָּה אָמַר: וַיֵּצֵא מִן בֵּית צִיּוֹן וָגו', וְשַׁעֲרֵה
אָמַר (נט, ט): וְבֵא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל.
יְרֻמָּה אָמַר: זָכְרָה יְרוּשָׁלַיִם,

וְשַׁעֲרֵה אָמַר: (סח, יז): כִּי הִנְנִי בּוֹרֵא שְׁמַיִם
תְּדוֹשִׁים וְאָרֶץ תְּדוֹשָׁה וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה
הַרְאֵשְׁנוֹת וְלֹא תַעֲלֶינָה עַל לֵב. יְרֻמָּה
אָמַר: חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַיִם, וְשַׁעֲרֵה אָמַר:
(מז, כב): מִחֲתִיתִי כָעֵב פְּשָׁעִיךָ.

יְרֻמָּה אָמַר: טַמְאָתָה בְּשׁוּלְיָהּ,

ויש להבין מה בא המדרש ללמדנו.
ויובן על פי מה שנאמר וַיִּקְרָא ה' אֱלֹקִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָה.
היכן אתה, לאיזה דרגה ירדת מרום
המעלה. שהיה לך לעשות חשבון
הנפש באיזה דרגה היית ולאן אתה
עלול ליפול ח"ו ואיך קרה לך ירידה
זאת, משפסקה נאמנותך.

**ולעומקו של מקרא יאמר, כמין רב-
שיח יש כאן בין ירמיהו לישעיהו
ומשה רבנו:**

ירמיהו שואל איכה ישבה בדד,
וישעיהו משיב, שהיתה קריה
נאמנה, והפסיקה נאמנותה. ומשה
רבנו מציע את דרך התיקון, איכה
אָשָׂא לְבַדִּי. לֹא אוֹכַל לְבַדִּי וָגו' הִבּו
לכם וָגו'. שהעריבות יחד היא אשר
תביא את גאולתנו ופדות נפשנו.

ועוד מצינו פעמיים איכה בשיר
השירים: [פרק א, פסוק ז'] אֵיכָה
תִּרְעָה אֵיכָה תִּרְבִּיץ בַּצְּהָרִים.

ורמז הוא למה שאמרו, כשם שלקינו
בכפליים כן יהיה שכרנו בכפליים.
שנאמר אֵיכָה תִּרְעָה אֵיכָה תִּרְבִּיץ
בַּצְּהָרִים. ומסיים בה ואומר [פסוק ח']
אם לא תִדְעִי לָךְ הִיפָה בְּנָשִׁים צְאִי לָךְ
בְּעַקְבֵי הַצֹּאן וְרַעֲי אֶת גְּדִיתְךָ עַל
מִשְׁכַּנּוֹת הָרְעִים. ומי הם הָרְעִים, הם

לעומקו של מקרא דברים - חזון

למגילת איכה

**מפי עליון לא תצא הרעות והטוב
(ג, לח')**

פירש רש"י: מפי עליון וגו'. ואם באתי לומר לא מידו באה אלי הרעה הזאת מקרה היא שהיה לי, אין זאת, כי אם בין רעות בין טובות מי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה ומפיו לא תצא הן רעה הן טובה אבל מה יש להתאונן אדם חי גבר על חטאיו כל איש ואיש יתאונן על חטאיו כי הם המביאים עליו הרעה, מפי עליון לא תצא אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל') ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' לא יצא רעה וטובה מפיו אלא הרעה באה מאליה לעושה רע והטוב לעושה טוב לפיכך מה יתאונן למה יתרעם האדם אם לא על חטאיו עכ"ל.

וכפי שמובא בברכות [ז]: מנא לן **דשְׂמָא גְרִים - ששמו של האדם גורם לו כביכול כל מפעלות חייו -** אמר רבי אליעזר דאמר קרא (תהלים מו, ט) **לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ אֵל שְׁמוֹת.**

יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (ד, ז): אִם רָחֵץ ה' אֶת צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן.

יִרְמְיָה אָמַר: יְדוּ פֶרֶשׁ צָר, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (יא, יא): יוֹסִיף ה' שְׁנֵית יְדוּ.

יִרְמְיָה אָמַר: כָּל עֵמָה נֶאֱנָחִים וּגּוֹ', יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (טז, י): לֹא יִרְעִבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ.

יִרְמְיָה אָמַר: לֹא אֶלֵיכֶם כָּל עֲבָרֵי דָרְדָר, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (לב, טו): עַד יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מְמָרוֹם.

יִרְמְיָה אָמַר: מְמָרוֹם שְׁלַח אֵשׁ בְּעֵצְמֹתַי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (נז, טו): מְרוֹם וְקְדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן וְאֶת דָּבָא וּגּוֹ'.

יִרְמְיָה אָמַר: נִשְׁקַד עַל פִּשְׁעֵי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (נב, ב): הַתְּפִתָּחִי מוֹסְרֵי צִנְאָרָךְ,

יִרְמְיָה אָמַר: סֵלָה כָּל אֲבִירֵי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (סב, י): סֵלוּ סֵלוּ הַמְּסֵלָה סֵקְלוּ מֵאֲבָן.

יִרְמְיָה אָמַר: עַל אֵלֶּה אֲנִי בּוֹכֵיָה, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (נב, ח): כִּי עֵינַי בְּעֵינַי יִרְאוּ וּגּוֹ'.

יִרְמְיָה אָמַר: פֶּרֶשֶׁה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (נא, יב): אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחֵמְכֶם.

יִרְמְיָה אָמַר: צְדִיק הוּא ה', יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (ס, כא): וְעַמְדָּה כָּלֶם צְדִיקִים.

יִרְמְיָה אָמַר: קָרָאתִי לְמֵאֲהָבִי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (ס, יח): וְקָרָאת יְשׁוּעָה חוֹמַתֶּיךָ.

יִרְמְיָה אָמַר: רְאֵה ה' כִּי צָר לִי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (סו, יד): וְרָאִיתֶם וְשִׁשׁ לְבָבְכֶם. יִרְמְיָה אָמַר: שָׁמְעוּ עַיִן בְּיָנִיחָה אֲנִי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (סו, א): נִחְמוּ נִחְמוּ עִמִּי.

יִרְמְיָה אָמַר: תָּבֵא כָּל רֵעְתֶם לְפָנָי, יִשְׁעֵיהָ אָמַר: (טו, ז): וְהִבִּיאוּתִים אֵל הַר קְדֹשִׁי. מֵהֲרָה יִרְפָּאוּ וַיִּנְחַמְנוּ בַכִּפְלִיִּים.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

ומעתה נוכל לחלק, מה שאמר שמוות הוא מצד האהבה של שם ה' מקור הרחמים, ומה שאמר שמוות ממש הוא מצד היראה, של שם אלקים שהוא דין ומשפט הנותן לאיש כפרי מעלליו וזה שאמר נִרְאָה עֲלֵילָהּ עַל בְּנֵי אָדָם.

וזה שנאמר בסמוך מה יִתְאוּנֶנּוּ אָדָם חַי וְגַבְרָה עַל (חטאו) חֲטָאָיו: {איכה ה, לט} והיינו כפירוש רש"י: מה יתאונו למה יתרעם האדם אם לא על חטאיו.

ועל דרך צחצוח הלשון, ובשימת לב קרי חֲטָאָיו וכתוב חטאו. חסר יו"ד. שעל ידי כך שהוציא יו"ד הקדושה מלב, עבירה גוררת עבירה ונהייתה לו מחטאו לחֲטָאָיו. ותיקונו הוא להשיב את יו"ד הקדושה אליו על ידי שישוב אל ה' בכל לבו, באומרו: [איכה ה, כא] הַשִּׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ (ונשוב) וְנִשׁוּבָה תִּדְּשׁ יָמֵינוּ כְּקִדְּמָה. ובשימת לב, קרי: וְנִשׁוּבָה עִם הַאֵת הַאֵל, וכתוב ונשוב, ללא ה"א. שעל ידי שיחזיר האות ה' למלה ונשוב, וכן ישיב אליו את האות ה', יעזרהו השם הנרמז בשתי אותיות חסירות אלו י-ה, להפסיק מחטאיו ולשוב בלבב שלם ויזכה לראות בנחמה.

ויש ליתן את הדעת, כיצד למדו חז"ל שמוות [בצירה] משמוות [בפתח]. עד שאמרו אל תקרי שמוות אלא שמוות.

ובהקדים, בשימת לב נראה שיש כאן מעין תרתי דסתרי. אמרת לכו חזו מפעלות ה' והדר אמרת אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ. אם שָׁם שְׁמוֹת, שהן שממות, מדבר וציה, היכן הם מפעלותיו, אלא על כרחך שָׁם שְׁמוֹת.

ויש ליתן טעם אם כן, מדוע הוציאו הכתוב בלשון שמוות, עד שצריכים חז"ל לומר אל תקרי. שיאמר הפסוק לכו חזו מפעלות ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ. ומדוע הוצרך לומר שמוות.

ובשימת לב נאמר כאן שם רחמים: לכו חזו מפעלות יהוה, ומִשֵּׁם רַחֲמִים יוֹשְׁפֵעוּ הַרְחָמִים וְלֹא שְׁמוֹת וּשְׁמוֹת. ומעתה, בידי האדם הוא, האם יָשִׁים ה' שְׁמוֹת או שמא ח"ו שְׁמוֹת.

ונרמזו הדברים בפסוק דומה בתהלים [סו, פס' ה] לְכוּ וּרְאוּ מַפְעָלֹת אֱלֹהִים נִרְאָה עֲלֵילָהּ עַל בְּנֵי אָדָם: כי שָׁם אֱלֹקִים דִּין הוּא וּמוֹרָאוֹ עַל הַבְּרִיּוֹת וְזֶה שֶׁאֵמַר נִרְאָה עֲלֵילָהּ.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

מתחבר לנטות העולמות כפי תנועות
ונטיית מעשי האדם למטה. עכ"ל.

ולעומקו של מקרא יאמר, שזו
כוונת הכתוב **הַשִּׁיבֵנו וְנִשְׁוֶבָה**,
ונשובה יחד כביכול. וכן באומרו **חֲדָשׁ**
יְמֵינוּ פְקָדִים, יתכוון לחידוש הימים
שבהם היה האדם ובוראו יחד מטיילים
בגן עדן מקדם לפני החטא, שנהיה
כביכול זה עם זה ככרובים המעורים
זה עם זה, כימי עולם וכשנים
קדמוניות.

לברכת "נחם"

נאמר בברכת "נחם" **פִּי אֲתָה ה' בְּאֵשׁ**
הַצֵּתָה וּבְאֵשׁ אֲתָה עֲתִיד לְבַנוֹתָה.
פְּתוּב: וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נָאֵם ה' חוֹמַת
אֵשׁ סָבִיב וְלִכְבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָה.
נאמר פעמיים **בְּאֵשׁ** ונאמר פעמים
אֶהְיֶה. והם כנגד שתי
פעמים שנאמר למשה רבנו **מתוך לבת**
האש של הסנה, אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה.
וכאומרו, התגליתי **באש בתוך הסנה**,
וכאן אתגלה גם **בפנים וגם בחוץ**.
כנגד התגלותו בחוץ אמר "ואני אֶהְיֶה
לה חומת אש סביב", וכנגד התגלותו
בפנים אמר "ולכבוד אֶהְיֶה בתוכה".
וכפי שדרשו, (ברכות דף ט עמ"ב)
אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה א"ל הַקַּב"ה

ועל דרך המוסר דרשו דע מה
למעלה ממך - דע מה שלמעלה
[כלומר המושפע עליך מלמעלה] - זה
ממך. כי מעשיך יקרבוך וכו'. **וכן**
מובא בנפש החיים פרק א שער ד
ובהגהה שם: וזאת תורת האדם כל
איש ישראל אל יאמר בלבו ח"ו. כי מה
אני ומה כחי לפעול במעשי השפלים
שום ענין בעולם אמנם יבין וידע
ויקבע במחשבות לבו. שכל פרטי
מעשיו ודבוריו ומחשבותיו כל עת
ורגע. לא אתאבידו ח"ו. ומה רבו
מעשיו ומאד גדלו ורמו. שכל א' עולה
כפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי
מרומים בעולמות וצחצחות האורות
העליונים. **הגהה:** וקרוב לשמוע שגם
זה בכלל כוונתם ז"ל באבות דע מה
למעלה ממך. ר"ל עם כי אינך רואה
בעיניך הענינים הנוראים הנעשים
ממעשיך. אבל תדע נאמנה. כי כל מה
שנעשה למעלה בעולמות העליונים
גבוהי גבוהים. **הכל ממך הוא** על פי
מעשיך לאן נוטים. על פיהם יצאו
ויבואו: וכן מובא בפרק ז' שם: וז"ש
דוד המע"ה ה' צלך על יד ימינך. היינו
שכמו שנטיית הצל של איזה דבר הוא
מכוון רק כפי תנועות אותו הדבר לאן
נוטה. כן בדמיון זה כביכול הוא ית"ש

לעומקו של מקרא דברים - חזון

וכאמרו: **אש הרחמים תקיפנו סביב, ובתוכנו ישכון כבוד ה' ברחמים גמורים.**

והן שתי המידות של הקב"ה הנקראות **סובב כל עלמין ומלא כל עלמין**, המשלימות זו את זו בהנהגה של רחמים גמורים מן השמים.

ולעומקו של **מקרא** יש לומר שהיא התורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה, שהאש השחורה היא מלבר, והלבנה היא מלגיו. **שבאש** הצתה **שלא קימה, ובאש** אתה עתיד לבנותה **לכשיקימה.**

לעניין שם השם השולט בחדש מנחם אב - הוי"ה

מובא בזוה"ק שם השם השולט בחדש מנחם אב הוא הוי"ה.

והוא נוטריקון של הפסוק (דברים כז, ט') **הַסֵּפֶת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם לֵה' אֱלֹהֶיךָ.**

ודרשו בו (ברכות סג ע"ב) הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני.

למשה לך אמור להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד זה ואני אהיה עמכם בשעבוד מלכיות.

אני אהיה עמכם בשעבוד זה כוונתו עמם בפנים, כביכול עמו אנכי בצרה, ולעתיד לבוא אהיה עמכם בשעבוד מלכויות להגן עליהם מבחוץ. כפסוק "ירושלים הרים סביב לה וה' סביב לעמו".

וזה שחתמו חז"ל "מנחם ציון ובונה ירושלים". מנחם ציון מסביב, ובונה ירושלים מתוכה ובתוכה.

ומה שנאמר פעמיים **בְּאֵשׁ**, ואש זו מוקפת ומקפת רחמים, כי אהיה אשר אהיה הוא שם הרחמים הגמורים. אחת מבחוץ ואחת מבפנים.

ואשר על כן נאמר **אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה**. והתיבה "אשר" היא ר"ת אש רחמים, והאות רי"ש במילואה היא כעין נוטריקון רחמי אש. וכאמרו שאש זו של בניין בית המקדש היא אש המוקפת רחמים, ואש המקפת רחמים, וכאילו כתוב בתוך אהיה אשר אהיה: **אהיה אש רחמי אש אהיה.**

ואשר על כן מוסיפים בברכת נחם את הפסוק וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמַר ה' חֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכַבֹּד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ.

לעומקו של מקרא דברים - חזון

של דין (כתמוז שהוא חדש של שבירת הלוחות ותחילת ג' השבועות, והשם השולט בו הוא ה'ה' היוצא מסופי תיבות של זה איננו שווה לי).

וכאשר האותיות יו' מקדימות לפני האות ה' כזה: י'ה'ה' הוא חדש רחמים (כניסן שהוא חדש הגאולה שהשם השולט בו הוא י'ה'ה' היוצא מראשי תיבות של יְשָׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ).

וחדש מנחם אב, אע"פ שחציו הראשון הוא דין, כנגד הַסְּפֵת וְשָׁמַע ר"ת ה'ו' הרי חציו השני מט"ו באב ואילך הוא חדש רחמים ושמחה וכימים טובים, שהוא כנגד חציו השני של הפסוק: **יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם ר"ת י'ה'.** **יהפך לנו כולו לנחמה, ליששון ולשמחה בב"א.**

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

ועל דרך הרמז יֶאָמַר שלכן נסמך פסוק זה לבאר היטב. (דברים כז, ה') **וְכַתְּבָתָּ עַל-הָאֲבָנִים אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב. הַסְּפֵת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם לַה' אֱלֹהֶיךָ.**

לומר לך שהתיקון למנחם אב יושלם כאשר תהיה התורה חביבה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני. וזה שנאמר **וְכַתְּבָתָּ עַל-הָאֲבָנִים** מאי אבנים, הם **אבות ובנים**, המכתמים עצמם על דברי תורה, שנאמר הסכת. **ועוד דרשו בגמרא (שם)** עשו עצמכם כתות כתות ולימדוהו. [בחבורה]. שכן נאמר **חרב אל הבדים**, הם הלומדים לבדם. **ונרמז על ידי ירמיהו איכה ישבה בדד. משום שישבה בדד [בלימוד תורה ללא חבורה] נהיתה לאיכה.**

וכן נרמז בפרשתנו באומרו **הוֹאִיל מִלִּשָׁה בְּאֵר אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר** (א,ה').

והוא **בְּאֵר הַיֵּטֵב** שנסמך לפסוק **הַסְּפֵת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם.**

ומובא ב"אוהב ישראל" מאפטא בשם התיקונים, (ט עמ' ב') שכאשר **בְּשֵׁם הַשֵּׁם האותיות יו' נכתבים אחרי האות ה', כזה:** הו, הו, אזי הוא חדש